

Breve vedrørende Grev Enevold Brandts Beredelse til Døden.

Meddelte af **Bjørn Kornerup.**

I Tilslutning til den foran S. 53 ff. udgivne Selvbiografi af Biskop *Jørgen Hee* med tilhørende Aktstykker skal der nedenfor meddeles nogle Breve vedrørende Hees Forhold til Grev *Enevold Brandt* under dennes Beredelse til Døden. Disse Breve findes i Herlufsholms Skoles Bibliotek i et Hefte sammen med en Del andre Breve, væsentligt Kondolenceskrivelser til daværende Administrator over Grevskabet Rantzau, senere Præsident i Danske Kancelli, Kammerherre *Christian Brandt* i Anledning af hans Broders ulykkelige Skæbne. Christian Brandt tog ved sin Afgang fra Kancelliet 1799 som Skoleherre Ophold paa Herlufsholm, hvor han døde 1805, og Brevene blev da — som en Del andre af hans Papirer — efter hans testamenteriske Bestemmelse liggende paa dette Sted¹.

Foruden ved dels at udfylde, dels yderligere at bekræfte, hvad der paa anden Maade er bekendt om Grev Enevold Brandts sidste Tid, har disse Breve især Interesse ved at belyse det alvorlige religiøse Sindelag, der kendetegnede hans Familie. Hans Moder, Gehejmraadinde *Else Søhlen-thal*, var stærkt paavirket fra herrnhutisk Side, og hans Broder, der baade i Sind og Skind var Grev Enevold højst ulig, faar af en paalidelig Mand, som havde kendt ham nøje, det Vidnesbyrd, at han ved alle Lejligheder

¹) Jvfr. Joh. Forchhammer, Herlufsholms Skoles Manuskriptsamling (i Program for Herlufsholms lærde Skole 1891), især S. 31—4, 54.

viste, »at han bar Kærlighed og Agtelse for sand Religion og Christendom,« om end han ikke selv stod i nogen personlig Forbindelse med Brødremenigheden¹. Hjemmelsmanden for denne Efterretning tilføjer iøvrigt, at han aldrig mindedes, at Gehejmerraad Christian Brandt senere i Livet med et Ord havde berørt Struensee-Perioden, »der altid maatte fornye den ubehageligste Erindring hos ham².«

Sit Forhold til Grev Enevold Brandt har *Jørgen Hee* selv skildret i sin »*Paalidelig Underretning om den henrettede Enevold Brandts Forhold og Tænkemaade i hans Fængsel, indtil hans Død paa Echafautet den 28 April 1772*«, Kbhvn. 1772. Til Forstaaelse af de Forhold, Brevene omhandler, kan der mindes om, at Hees Samtaler med den fangne Greve faldt i Tidsrummet mellem den 22. Februar og den 28. April 1772. Efter sin egen Tilstaaelse var det med stor Modvilje og Ængstelse, at Hee modtog sin Biskops Ordre om at besøge Grev Brandt i Fængslet, men alt forløb langt bedre, end han oprindelig havde tænkt. Det lykkedes ham hurtigt at vinde Brandts Fortrolighed, og efter at han havde stillet ham tilfreds med Hensyn til hans Tvivl om Syndefaldets Beskaffenhed og Arvesynden, var Vejen jævnet for en dybere Forstaaelse. Paa den letbevægelige Greve gjorde det et stærkt Indtryk, da Hee mindede ham om hans religiøse Opdragelse i Barndomshjemmet og ikke mindst om »hans gudfrygtige Moders Taare« over hans nuværende Tilstand og »stormende Bønner« for hans evige Vel³. Med Udgangspunkt heri formanede Hee ham atter og atter til at købe Naaden i den belejlige Stund, idet han betonedes, at han ikke maatte opgive Haabet om, at Jesus var hans Ypperstepræst og Talsmand. Efterhaanden som Tiden gik, mærkede Hee større og større

¹) Memoirer og Breve XXVII (Jacob Gudes Optegnelser 1754—1810), S. 164.

²) Smstds., S. 163.

³) J. Hee, *Paalidelig Underretning*, 1772, S. 19.

Virkning af sine Samtaler (der ialt udgjorde 34). Baade som Følge af disse og af Brandts Læsning i en Række opbyggelige Skrifter viste han ikke blot »idelige Kiendetegn til en sand Poenitentze«, men begyndte ogsaa at »betee sig som en Retfærdigheds Prædikant for andre¹.« Da Dommens Time nærmede sig, var Brandt rolig og fattet. Han lod endog Hee, der ikke forud kendte Dødsdommens Indhold, læse den i sit eget Eksempplar, og han fandt en stor Trøst i den Tanke, at Gud vilde afkorte hans Liv, saa at ikke, — som han sagde —, »min Siel ellers blev indviklet paa nye i Verdens og Dievelens Snarer².« Et Par Dage senere — den 26. April — faldt det i Hees Lod at overbringe Brandt Budskabet om, at han om to Dage skulde henrettes. Ogsaa dette paahørte han med Fatning. Dagen efter aflagde han i flere Vidners Nærværelse en højtidelig Bekendelse om sin Tro. Han følte sig overbevist om at have fundet Naade hos sin Frelser, og han betragtede det stadig som en særlig Velgerning, at han skulde dø nu, »paa det han ikke igien skulde afdrages fra Christi Vei³.« Derpaa blev han taget til Alters. Eksekutionsdagen — den 28. April — kom Hee til ham Kl. 6 om Morgen, og baade da og siden, da de mødtes paa Retterstedet, viste Brandt stor Sjælsstyrke. Endog med Hovedet udstrakt over Blokken sagde han tydeligt: »Jesu Blod raaber for min Siæl!« —

De nedenfor meddelte Breve er saa vidt muligt gengivet ord- og bogstavret. Kun enkelte mindre Fejlskrivninger er stiltiende blevet rettede, og Tegnsætningen er lempet efter Nutidens Brug; dog er i Gengivelsen af Nr. 7 den vilkaarlige Anvendelse af store og smaa Begyndelsesbogstaver normaliseret. — Nr. 2—3, 6, 8 og 9 foreligger i egenhændige Originaler⁴, Nr. 1 og 4 i egenhændige Kon-

¹) Smstds. S. 36, 37.

²) Smstds. S. 55.

³) Smstds. S. 64 ff., 70.

⁴) Brevet Nr. 3 har tidligere været trykt i Holger Hansen, Inkvi-

cepter, Nr. 5 og 7 kun i Afskrifter. Af Nr. 1, 4 og 6 findes tillige indheftet ældre og nyere Afskrifter; af Nr. 5 findes Tekster baade paa Dansk og Tysk, men den tyske Gengivelse synes at burde have Fortrinnet som Tekstkilde.

1.

1772 3. Marts. Kammerherre Christian Brandt til Provst Jørgen Hee.

Hochwohlehrwürdiger Herr,

Hochzuehrender Herr Probst,

Ob ich gleich nicht die Ehre habe Ew. Hochwohlehrw. persohnl. zu kennen, so schmeichle ich mich doch, daß der Bewegungsgrund, der dieses Schreiben lediglich veranlaßet, mich bey Denenselben rechtfertigen wird.

Erst in diesen Tagen habe ich erfahren, daß Ew. Hochwohlehrw. meinen unglückl. gewordenen Bruder im Gefängniße zu besuchen den Auftrag erhalten haben¹. Da mir von seiner eigentlichen Schuld nicht das mindeste als aus unsichern Gerüchten bekannt ist, so ist vom ersten Anfange an mein Flehen vor dem Herrn hauptsächl. dahin gerichtet gewesen, daß seine leiblichen Bande zum Heyl und zur Freyheit seiner unsterblichen Seele gereichen möchten. Der Gott aller Barmhertzigkeit und Gnade wolle zu diesem Ende E. H. ein geseegnetes Werckzeug in Seiner Hand seyn laßen und durch die lockende Stimme des Evangelii meinen armen verlaßenen Bruder zu dem seeligen Entschlusse bringen sich in die ofnen Liebes Armen seines ewigen Erbarmers zu werfen. Ich halte es

sitionskommissionen af 20. Januar 1772, II, 546, men da det er kort og i denne Sammenhæng af særlig Betydning, medtages det her. Anf. Skrift, II, 129—131 findes aftrykt et Brev af 27. April 1772 fra Struensee til Chr. Brandt med Følgeskrivelse af 2. Maj s. A. til sidstnævnte fra Balthasar Münter.

¹) 22. Februar 1772 havde Biskop Ludvig Harboe i Henhold til Ordre af s. D. fra Danske Kancelli beskikket Provst Jørgen Hee til at besøge Grev Enevold Brandt i hans Fængsel i Kastelet (Kirkehist. Saml. 6. R. I, 124—5).

gegenwärtig vor meine Pflicht, eine Pflicht, die ich ohne größte Wemuth meiner Seele nicht erfüllen kann, Dieselben mit dem natürlichen Character meines Bruders und gewissen *situationen* seines Lebens etwas näher bekannt zu machen. In den ersten 20 Jahren sind wir beständig zusammen gewesen, haben der besondern Aufsicht einer Gottseeligen Mutter¹ genoßen, und habe ich bey ihm jederzeit viele Aufrichtigkeit, Menschenliebe und ein natürlich gutes und weiches Gemüth verspüret. Bey seiner öffentlichen Einsegnung, wozu er von dem würdigen Pastoren *Piper* zubereitet worden², arbeitete der Geist Gottes sehr geschäftig an seiner Seele, daß er den himmlischen Beruf erkannte und willig Folge leistete. Nachher, als er in der großen Welt kam und besonders auf Reisen, hat sich dieser seelige Zustand verlohren, und ist ein ihm natürlicher Hang zu den Ergötzlichkeiten dieses Lebens, welche gemeiniglich die Seele tödten, vielleicht auch der Umgang mit einigen französischen Witzlingen und die Lesung ihrer Schriften³, ihm, wie ich fürchte, höchst schädlich gewesen.

Inzwischen habe ich zu meiner Freude bemerckt, daß

¹) Den ovenfor nævnte Else Berregaard (1715—93), gift 1° 1733 med Kabinetssekretær hos Dronning Sophie Magdalene, Konferensraad Carl v. Brandt (1696—1738), 2° 1761 med Administratoren over Grevskabet Rantzau, Gehejmekonferensraad Georg Wilhelm von Söhlenthal (1698—1768). (Louis Bobé, *Die deutsche St. Petri Gemeinde*, S. 420).

²) Wilhelm Ulrich Piper, 1734—51 Diakon ved St. Petri Kirke i København. Enevold Brandt blev sammen med Broderen Christian konfirmeret Paaske 1751. (St. Petri Kirkes Konfirmationsprotokol 1736—67).

³) I »Paalidelig Underretning«, 1772, S. 38, hedder det da ogsaa, at Grev Enevold Brandt »beklagede og inderlig saa mange arme Sieles bundne Tilstand under Vantroens og Syndens Aag, hvorunder han selv havde hengaaet, og deri bestyrket sig ved at læse ugudelige Skrifter, hvoriblandt han især nævnte Voltaires forargelige Verker, som han ikkun takkede for lidet Got, sagde sig ogsaa at have paa sin Udenlandsreise i fire Dage været hos denne gamle Vantroens Forfægter, og hørt af ham intet andet end det, der kunde fordærve Gemyttet, hvilket han høiligen beklagede . . . «

zur Zeit der Noth, als in tödtlichen Kranckheiten, er keine andre Zuflucht gewust als zu dem Gott und Heylande, durch deßen Wunden wir allein geheilet werden können.

Ach, wie ist seiner armen, von der Eitelkeit, wie ich fürchte, bisher gefeßelt gewesenen Seele gegenwärtig zu muthe? Mit dieser Frage wende ich mich an E. H. aus der Fülle meines Hertzens. Möchten doch die heylsamen Wahrheiten des Evangelii sein ganzes Herz gewinnen, und er den seeligen Entschluß faßen zu seinem Seelenfreund zurückzukehren, wo ihm beßer war. Um diese Gnade um die Errettung einer so theuer erkauften Seele ringen Tag und Nacht vor dem Gnadentrohne eine innig betrübte Mutter, Bruder und Schwiegerinn¹. Sie trösten sich der Freundlichkeit Jesu in Begnadigung der Sünder, Seiner alles vermögenden Fürbitte und des mächtigen Beystandes, den Er Seinen Knechten zu diesem Ende verleyhet. Finden E. H. es nützlich, so stellen Dieselben Ihm vor, wie seine gänzliche Ubergabe an Jesu das einzige sey, wodurch er unsren gerechten Schmerz zu lindren vermöge. Ich verspreche mich von Dero Güte eine etwas umständliche Nachricht von dem gegenwärtigen Seelen Zustande meines armen Bruders. Sollte es nöthig seyn, mögen Dieselben gerne meinen Wunsch, allenfalls meinen Brief, höheren Orts anzeigen, denn ich schäme mich des Bekänntnißes nicht, welches ich durch den Beystande des Allmächtigen ewig festhalten werde, daß für mich, für meinen Bruder und für alle weder Ruhe, Friede noch Seeligkeit in Zeit und Ewigkeit zu finden ist, als bey dem Gott und Erlöser, der um unsrer Sünde willen gestorben und um unsrer Gerechtigkeit willen auferstanden ist.

D. 3. *Mart.* 1772.

¹) Christian Brandt havde 1768 ægtet Regitze Sophie Charlotte Skeel (1746—1806). (L. Bobé, anf. Skrift, S. 420).

2.

1772 10. Marts. Provst Jørgen Hee til Kammerherre Christian Brandt.

Wohlgebohrner

höchst-geEhrter hr. Cammer Herr!

Ich habe ohne besondere Rührung des Hertzens Dero Wohlgebornen hochgeEhrtes Schreiben vom 3ten dieses, welches d. 7^{den} erst zu empfangen die Ehre gehabt habe, nicht lesen können, da mir leichtlich vorstellen kan, wie sehr Dieselben nicht nur wegen der natürlichen Verbindung, darinnen sie mit dem gefangenen Grafen stehen, sondern auch insonderheit aus dem Grunde und dem Triebe der wahren Liebe in *Christo* seinen gegenwärtigen, zwar dem Leibe nach unglücklichen, aber wie ich durch die ewige und erbarmende Gnade Gottes und durch das blutige Verdienst unsers gemeinschaftlichen Erlösers hoffe¹, seiner Seelen sehr heylsamen Zustand mit der innigsten Betrübnuß des Hertzens empfinden; Es wird aber, wie ich mir vestiglich vorstelle, dieser Schmertz um ein merkliches vermildert werden, wann Dero Wohlgebohrnen zugleich mit denen höchstgeErten lieben Ihrigen dasjenige von dem Zustande seines Hertzens erfahren, welches Dieselben so hertzlich wünschen. Zwar will ich nicht in Abrede seyn, daß da mir der Befehl ertheilet worden, gedachten Grafen in seinem Gefängnüße zu besuchen, ob Er gleich von meiner Gemeinde vorhin nicht

¹) 10. Marts 1772 skrev en af Dronningens Kammerjömfruer C. Boye til Gehejmerraadinde Søhlenthal i et Brev følgende Linier: »hvad grev Brant angaar, da har Probst Hee faaet befaling at gaa til ham og har alt været der adskellige gange; der siges for viest, at greven skal være meget rørt ved hans samtale. Probsten har meget got haab, ti han taler der om i alle selskaber. Ligeledes skal greven være meget bekømt over den store hierte sorig, han har for aarsaget Deres Naade; i det første blev mig fortalt, at han skal have ønsket, at han torde skrive sin kiære Moder til, for at paa en lemfeldig maade kun[de] berede Dem til den store skræk, som forestod.« (Original blandt de øvrige, her aftrykte Breve).

gewesen, der Auftrag mir anfänglich sehr unangenehm gewesen¹ nicht so sehr wegen der dabey vorzufallenden schweren Mühe und Arbeit, als weile mir seine vorhin jedermänniglich bekante Freygeisterey und unordentliche Lebens Art nicht die beste Hofnung gab etwas zur Veränderung seines in dem elenden Unglauben und den abscheulichen Lusten des Fleisches so sehr vertieften Hertzens ausrichten zu können, wie wohl ich gar keinen Zweifel trug, es würde je die Ewige Treue des Erbarmers annoch in gegenwärtigem Zustande einen gnädigen und Vätterlichen Versuch thun Ihn zu ergreifen, und das theure *Evangelium Iesu* wäre hiezu ein hinlängliches Mittel und eine Krafft Gottes Ihn seelig zu machen, so Er nicht hinfort, wie bis-hero, wieder die Züchtigung der Gnaden streuben, und die Gnade selbst vergeblich empfangen würde; hierinnen aber bestund meine Sorge und Furcht, die ich jedoch, dem allmächtigen und frommen Vatter im Himmel sey dafür ewig Lob und Danck gesaget, auch bey der ersten Unterredung ziemlich vermindert befand, da der gefangene sein bis-hier sehr hoch getriebenes ungöttliches Wesen so wohl in Worten als in Wercken offenhertzig gestund², dabey auch sich nicht scheute zu erklären, daß da der Zustand seiner Seelen erbärmlich schlecht gewesen, und der Höchste gesehen, daß Er auf keine andere Weiße zu erretten wäre, Er nach seinem Vätterlichen Rath und in gnädiger Absicht auf sein ewiges Heyl zugegeben hätte, daß Er in einen solchen Zustand käme, welches, so wie es von einem heiligen und liebreichen Gott, der mit nichten gefallen hat an irgend einigem Gottloßen Wesen, da Er sonst wohl weiß auf dem ordentlichen Wege des Gehorsams jedoch aus Gnaden einen Sünder zum ewigen Heyl zu bringen, zu verstehen sey, ich Ihm vorhielt, danckete aber dabey dem barmhertzen Vatter im Himmel, daß Er durch die Eröffnung des Hertzens und Gewißens, welche Er der an

¹) Jvfr. foran S. 93.

²) J. Hee, Paalidelig Underretning, 1772, S. 17 ff.

seiner Seele arbeitenden Gnade einzig und alleine zu dancken hätte, diesen unvermutheten Zug des Vatters zum Sohne hätte kennen lernen, ermahnete Ihn auch hertzlich über diesem wenigen sich getreu zu bezeigen, so würde der Herr Ihn wohl über viel setzen, ja nach dem Er bey Ihm Aufrichtigkeit des Geistes befunden würde und daß in seinem Hertzen kein Falsch wäre, schärfte Ihm dabey, wie ich annoch stetz thue, die Nothwendigkeit des Gebets ein, daß Er in wahrer Demuth und Erkänntnuß seiner Ohnmacht sich zu den Füßen seines gekreuzigten Erlösers wärffe, der Ihn mit seinem Blute theuer erkaufft, und da Er Jung war, Ihn lieb gehabt hätte, welches Er auch versprach und nach der Zeit von mir Gottseelige Bücher, insonderheit aber die *Bibel*, empfangen hat¹, darinnen Er auch wie Ich vernehmen kan, fleißig lieset, und wie ich durch die Gnade, die an seiner Seelen würcket, hoffe, aus dem Worte des Lebens mehr und mehr Erleuchtung und den Rath holet, der Ihm allerdings höchst notwendig ist zur Seeligkeit. Der Herr aber, der das gute Werck in und bey Ihm angefangen hat, wolle um *Iesu* und seines theuren Bluts willen selbiges vollfüren bis auf den Tag *Iesu Christi*. Dieses hofft und wünschet vom Grund des Hertzens [der] mit der größten Ehrfurcht lebenslang verharret

Dero Wohlgebornen
gehorsamster Diener

Copenh. am 10. Märtz 1772.

J. Hee.

¹) I Følge J. Hee, Paalidelig Underretning, 1772, S. 30 f., fik Enevold Brandt foruden en Bibel følgende Bøger at læse: Edm. Gibson, *Trende Hyrde Breve* (oversat af Thomas Hee, 1771; jvfr. her foran S. 56, 118), Philip Doddridge, *Den sande Gudfrygtigheds Begyndelse og Fremgang* (oversat af S. C. Stanley, 1753, 1761), »Herweis' Erbauliche Betrachtungen« (aabenbart en tysk Oversættelse af Englænderen James Herveys apologetiske Skrifter) og Thomas Newton, *Afhandling over Prophetierne* (oversat af Diderik de Thurah, 1765).

3.

[1772] 12. Marts. Grev Enevold Brandt til Moderen, Gehejmerrådinde
Else Söhlenthal.

In Castel d. 12. M.

Ihre Prophezeiung ist eingetroffen liebste Frau Mutter, Ketten und Bande waren nöthig um meiner Leichtsinnigkeit einhalt zu thun, und mich auf die ersten erkante Grund-sätze meiner Jugend zurück zu führen. Als zuerst mein lincker Fuß durch einer Feld-Kette von $\frac{7}{4}$ el. an meiner rechten Hand geschlossen wurde, war ich noch nicht sehr gedemüthiget, allein als diese Kette durch einer anderen schweren Kette an der Mauer festgemachet wurde, so war der Stoltz auf meiner guten Art zu dencken, in Absicht der Menschen, nicht mehr zu meiner Beruhigung zulänglich, sondern ich erkannte deutlich die Hand Gottes, und ich wurde beruhiget. — Meine übrigen Umstände kann ich Ihnen nicht alle schreiben, kein Mensch ist ohne Feinde, und ich habe auch die meinige, allein sie werden es nicht lange bleiben wenigsten kömt es mir so für, ich habe Ihnen zuweilen gesagt, wenn sie sich es zu entsinnen wissen, man könnte mir nicht lange böse seyn, ich habe allen vergeben, so wie Gott mir. Das Geständnis zu Gott zurückzukehren hat im Anfange meiner Eitelkeit sehr viel gekostet, aber auch dieser Streit ist gehoben. Meine Gesundheit ist Gottlob gut, und mein Gemüthe ruhig, und gelaßen, grüßen sie meinen sehr lieben Bruder und meine Schwiegerin und grämen sie sich nicht, seyn sie getrost; ich bin ihr zärtlich liebender Sohn —

Brandt.

N. S. erwarten sie nicht mehrere Briefe, und antworten sie mich nicht liebste Mutter, den beides ist verbothen, und ist es diesesmahl eine besondere erlaubniß.

4.

1772 24. Marts. Kammerherre Christian Brandt til Provst Jørgen Hee.

Ad *eundem*. [o: J. Hee].

Die Nachricht, welche Ew. Hochehrw. mir gütigst ertheilet haben, ist der tiefen, tiefen Wunde, woraus mein Herz blutet, gleichsam ein Balsam gewesen. Ich verehere die große Güte des Herrn Gottes, die es so gelencket hat, daß mein armer verirrter Bruder einen rechtschaffnen Knecht Gottes zum Seelenführer erhalten, und noch mehr, daß Dero Arbeit in Christo bereits auch geseegnet gewesen. Dieser treue Erbarmer wolle demnach sein Werck bis zum völligen Siege herrlich ausführen. Sonst kräncket mich sehr in einer auswärtigen Zeitung zu lesen, daß mein Bruder, so lange Ew. Hochehrw. ihn besuchten, ernstlich schiene, sonst aber sehr leichtsinnig wäre und an sein vorigen Lebenswandel mit Vergnügen zurück dächte¹. Ich schreibe diese traurige Nachricht theils der pöbelhaften Denckungsart zu, daß einen Unglücklichen nicht zu viel zur Last gelegt werden könne, theils dem Bestreben der Feinde des Creutzes Christi die Macht Gottes in Begnadigung der Sünder, die Freundlichkeit Jesu in Aufnahme derselben, die Wirkungen des heiligen Geistes in dem Geschäfte der Seeligkeit wenigstens zu verdunkeln, wo sie es nicht vereiteln können. Inzwischen kenne ich die Größe des natürlichen Verderbens, und empfinde ich daher einige Besorgniß. Sie, werthester Herr Probst, sind allein im Stande nach der von dem Oberhirten Ihnen geschenckten Prüfung

¹) I »Paalidelig Underretning«, 1772, S. 33 ff. polemiserer Hee skarpt mod saadanne Rygter, som han stempler som det pure Opspind. »Der stak en Ondskabs Hemmelighed under det Udsprede, som vist var Ondskabsfulde Gemytters Paafund efter deres Herres Anførsel for at gjøre al hans udviiste Ærbødighed imod Religionen, baade med Tale og Gierning mistænkt, paa det hans Exempel ikke skulde aabne Øinene paa andre Blinde, til at see deres elendige Lærebygningens usele orme-stungne Stykker, som i en Hast knækkes, naar det Alvorlige fornemmes.« (Ib. S. 35—6).

uns hierüber zu beruhigen. Haben Sie diese Gewogenheit, und seyn Sie versichert, daß mein armes Gebeth so wie Ihre Amts Geschäfte überhaupt so insbesondre Ihren (!) treuen Arbeit an die Seele, die mir so wichtig ist, stets begleiten soll.

Ich bin mit wahrer Hochschätzung.

D. 24. Mart. 1772.

5.

1772 21. April. Provst Jørgen Hee til Gehejmraadinde Else Söhlen-thal.

Was ich schon vorher in meinem Schreiben an Ew. Hochwolgebohrnen Herrn Sohn gemeldet von der erwünschten Beschaffenheit u. Seelen Zustande des im Zeitlichen seines Vergehens wegen tief erniedrigten, im geistlichen aber durch unsers göttl. Versöhnners unendliche Gnade besonders erhöhten u. begnadigten Grafen von Brandt, das kann ich zu unsers gemeinschaftlichen Seelen Hirten u. Bischofs ewigem Ruhm u. Preiß aufs neue hiedurch zu Ew. Gnaden freudenvoller Gewißheit die Ehre haben zu bestätigen u. zu versichern, daß dieselbe Gnade, die sich beides mächtig u. treu erwiesen, Ihn mit Macht aus seiner vorigen elenden Slavery u. von der Weltliebe u. den Banden der Wollüste, die seinen Sinn u. Sitten von dem Leben, so aus Gott ist, gantz entfernt, heraus zu reißen, annoch dieselbe Göttl. Kraft u. Treue in Fortsetzung des guten Wercks beweiset u. daßelbe nach seiner Gnädigen Zusage gewiß vollenden wird bis auf den Tag Iesu Christi.

Er selbst, der gefangene Graf, kann sich nicht genugsam wundern über die unverdiente Gnade u. Barmhertzigkeit, die Ihm wiederfahren ist, indem Er vorher so leichtsinnig, so wol mit reden als mit der That die theure Warheit von Christo u. die *Religion* überhaupt behandelt hat (welches Er ietzt mit größter Wehmut u. Gewißens Reue fühlet), nunmehr aber einen solchen inneren Frieden, der alle Vernunft übersteigt, genieiset, wodurch Er mit der größten

Geistesstille so wol seine Feßeln träget als auch sich auf sein zu erwartendes Loos im Zeitlichen, wie es auch werden mag, gefaßt macht, im Glauben auf die Erscheinung unsers Herrn Iesu, mit dem Er beständig im Hertzen umgehet, harret, auch solchen seligen Umgang durch Lesung göttlicher Bücher zu unterhalten suchet. Der barmhertzige Gott, der nicht will, daß iemand soll verlohren werden, sondern daß ein ieder zur Erkenntnis der Warheit komme, u. der sein größtes Wohlgefallen daran hat, daß ein Sünder sich bekehre u. lebe, sey Ihm fernerhin hold u. gnädig, wie wir nicht im mindesten zweifeln, wohl aber fortfahren wollen, so wol für Ihn als mit Ihm durch unser unablässiges Flehen zu kämpfen, welches der unermüdete Fürbitter bei dem Vater gnädigst erhören u. mit seinem theuren Blute, das beßer redet denn Abels Blut, vor des Vaters Antlitz unterstützen wolle. Ubrigens wünsche Ew. Gnade von Hertzen die in dieser Versuchung hochbedürftende Stärcke, Kraft u. Gnade von dem allmächtigen Gott u. Heilande um mit einem unter seinem Willen, der aller Seligkeit will, wie Er uns auch behandelt, völlig ergebenen Sinn diese Last zu tragen u. erquicket zu werden durch den Trost der Gnaden Gewißheit so wol in Ahnsehung Ihrer selbst als auch in Ansehung Dero, was das irdische anlangt, unglücklichen, aber in Absicht auf das einzige nothwendige, glücklichen Sohn. Ich ersterbe mit allem erdencklichen *Respect* Ew. Hochwolgeb.

gantz gehorsamster Diener

Kopenhagen d. 21. April 1772.

J. Hee.

6.

1772 28. April. Provst Jørgen Hee til Gehejmraadinde Else Söhlenthal.

Høy-Velbaarne
Naadige Frue!

Ligesom ieg for kort Tiid siden indberettede Deres Naade den Tidende om Deres da endnu fangne, men nu ved *Iesu*

Blod fuldkommen befriede og til den evige Herlighed i *Christo Iesu* forflyttede Salige Søns Tilstand paa Siælens Vegne, som De længtes effter at høre og upaatvifelig har inderligen glædet Dennem, saa paa det, at Deres Glæde nu maa være desto Fuldkomnere, Deres kierlige Frygt og Bekymring for hands Siæl med et forsvinde, kand ieg her ved høyst glædet i min egen Aand over hands Bortgang af Verden, som var ligesaa salig som for Verdens Syn skræksom, underdanigst tilmælde Deres Naade, at hand i denne Dags Formiddag Kl. ohngefehr halvg. 10 overleverede med den forunderligste Frimodighed, som var af Aandens Virckning og Naadens Følelse, sin dyrekøbte Siæl i sin Frelseres *Iesu* Haand¹ effter at have forhen i mange opbyggelige Samtaler uafsladelig bevidnet sin fulde Hengivenhed under sin himmelske Faders Villie og fuldkomne Fortrøstning paa sin højlovede Frelasers Fortieneste, hvis allerhelligste Legem og Blod hand i Gaar med den inderligste Bøvelse for Gud og den meest brændende Andagt og Iver i Aanden, som vidnede om hands store Forlængsel effter denne Saligheds Kost, annammede og der effter fant sig saaledes styrcket i Naaden og krafftig Følelse af *Iesu* Fred, at hand forsickrede sig aldeles ingen Frygt at finde for Døden og alle dermed effter hands Doms Lydende følgende Omstændigheder, da *Iesus* var ham alleting og alleting intet uden ham. Ja, Tænck, Deres Naade, da hand nedbøiede sig for at imodtage det til-dømte dødelige Hug, og ieg erindrede ham om hands Frelseres *Iesu* Leje med sit Ansigt mod *Iordan* og *Gethsemane*, svarede hand, som i same Øyeblikk ventede Siæls og Legems Fraskillelse: *Iesu* Blod raaber for min Siæl²; Hvor viß en Forsickring har da ey Deres Naade om hands salige Tilstand i Evigheden; da det, som eneste er Deres, min og alle *Iesu* sande Bekienderes Trøst og Saligheds Grund, var i sidste Øyeblikk ham paa Tungen og følgelig

¹) J. Hee, anf. Skrift, S. 76 ff.

²) Saaledes ogsaa i J. Hee, anf. Skrift, S. 90.

vist dybt indgravet i Hiertet; Hand har da fuldkommelige overvundet formedelst Lammets Blod og ved hands Vidnesbyrds Ord. Dette har jeg icke allene funden at være min *Christendoms* Pligt betimelig at glæde Deres Høy Velbaarenheds Hierte med, som icke kunde i nogen Ti-dende finde Lægedom og Vederquægelse for det dybe Sor-rigs Saar, som smerter Deres Moderlige og *Christ*-Moderlige Hierte, end i den allene, at De kand tæncke: Min Søn er evig Vel, og i den Forsamling, hvor ieg med Glæde skal finde ham lovende og priisende den Guddommelige Forsoner, som ej allene har dyrekiøbt ham med sit Blod, men endog som en trofast Hyrde, da hand saae hands forvildede Siæl at kunde paa ingen anden Maade ræddes, rev ham ligesom med Magt, som en Brand af Ilden. Men endog finder ieg mig forbunden til denne Anmælding ved Deres Salige Søns egen Begiering, som vel havde hafft i Sinde selv at forklare for sin af ham højt Elskte Moder sit Hiertes Forfattning som nu overeensstemmende med hendes Længsel, men ventede ligesaa lidet som ieg, at hands Døds Dom saa snart var bleven fuldført, bad mig derfor i Gaar samt og i Dag til sidst at tilkiendegive Deres Naade hands Siæls Tilstand, som hand vidste vilde være et stort Lægedoms Plaster paa Deres bedrøvede Hiertes Saar, iligemaade inderligen at takke for ald Deres Moderlige Omsorg for ham fra første Tiime af, allerheldst i henseende til den vigtigste *Punct*, saa og derhos at bede ydmygeligen om Forladelse for alt, hvis hand maatte have for-tørnet Dem med, som hand hierteligen angrede saavel som alt andet bedrevne onde eller forsømte gode og derhos tilsidst ihukommede med den meest følelige Tacknemmelighed en saa reedelig og huld Moders, en oprigtig Broders og kierlig Svigerindes Forbønner for hands Siæl, som hand nu høstede Virckningen af i henseende til hands Aands Roe og Hviile i sin Frelser, der fulgte ham, lige indtil hand indgick til den evige Hviile. Den evige Forbarmere lade Deres Naade samt kiere Børn finde saadan Trøst og Veder-

qvægelse for ald Deres Bedrøvelse af denne ønskelige Tidende, som den i sig selv er sandfærdig, og af et oprigtig Hiertes Grund underdanigst tilmældes, endskiønt i temmelig ufuldkommen Stiil og Skrive-Maade, som gunstigst maatte *imputeres* et af saa vigtigt et Arbeid i Dag udmattet Sind og Legeme,

af Deres Høy Velbaarenheds
allerydmygste og lydige
tjener

Kiøbenh. d. 28. Apr. 1772.

J. Hee.

7.

1772 2. Maj. En unævnt [Biskop Ludvig Harboe]¹ til en unævnt,

Den Deel, Deres Naade tager udj en Synderes Omvendelse og *Iesu* Æres Udbredelse, har opvæckt mig til at skrive dette Brev j Haab, at derved naadige Frue Anledning vil gives at priise Herrens Navn for hands Barmhertighed, hvormed han redder en Overtræder, som j sin Synde Nød vender sig til hanem. Sagen angaaer, som vel vil sluttes, de 2 *executerede* Persohner, og j sær Grev *Brandt*. Det er j Dag otte Dage, da Dommen blev dem begge forkyndet, hvilken de og med stoer Gelaßenhed anhørte, dog syntes *Br.* endnu at vilde giøre sig Haab, om ham endnu maaskee paa det sidste *Pardon* maatte vederfares, hvilket ham dog af Kammer *Advokat Bang*² blev betaget.

Søndag, da jeg kom af Høymeße Prediken, fick jeg Kongelig Befalning at *notificere* Provst *Hee* og *Doctor Munter*, at *Executionen* skulde gaae for sig Tiirsdag Morgen Kl. 8, samt hvad de j Henseende til diße Forbrydere paa

¹) Indre Kriterier, sammenholdt med det foran S. 94 meddelte, gør det utvivlsomt, at Harboe er Brevskriveren.

²) Kammeradvokat, senere Justitiarius i Hof- og Stadsretten Oluf Lundt Bang (1731—89).

Retter Pladsen havde at jagtage¹. Begge jndfandt sig da hos dem om Eftermiddagen for at bringe dette ubehagelige Budskab, hvilket de maaskee ikke saa hastig havde ventet. Deres Forberedelse var jmidlertiid meget herrlig og opbyggelig, og nu kommer jeg til den sidste *Scene*: *Struensee* vil jeg forbiegaae og jkkuns melde om *Br.* Han havde lang Tiid tilforn været de vagthavende *Officerer* til Opbyggelse, j det han enten læste eller taledes om gudelige Ting med dem, hvorved da den Mistancke bortfaldt, man j Begyndelsen havde, at han nemlig ickuns den Tiid anstillede sig andægtig, naar Provsten var tilstæde. Dagen for hands Henrættelse vilde han deelagtiggøres j det hellige Alterens *Sacramente*. Provsten *proponerede* for ham, om han jkke j fleeres Overværelse vilde aflegge sin Bekiendelse om den Naade, som hans Siæl var vederfaret. (Dette maae jeg ikke nægte at være skeet efter mit Raad, paa det alle falske Rygter j Fremtiden maatte forebygges). Da *Br.* strax biefaldt det, jndfandt *Commendant Hoben*, Oberste *Jansen*² og fleere *Officeer* sig, for hvilke han holdt en meget rørende Tale om sine forrige Afveye og om den stoere Barmhiertighed, Gud i *Christo* nu havde beviist ham. Denne Tale satte alle og j sær *Commendanten* saaledes j Bevægelse, at hands Øyne bleve som Vand Strøme, og alle priisede Gud for den herrlige Bekiendelse, han havde aflagt. Derpaa anammede han *Iesu* allerhelligste Legem og Blod med den største *Devotion*, der og bevidnedes ved mangfoldige Taarer. Den heele Eftermiddag var *Br.* og *Hee* samlede j gudelige Betragtninger, til Slutning faldt Provsten paa Knæe og bad en Bøn. *Br.*, saa besværlig det end faldt ham for sine Lænker, lagde sig og paa Knæe, og da Bønen var sluttet, be-

¹) Jvfr. foran S. 128—9.

²) Kasteslets Kommandant Generalmajor Levin Ludvig v. Hobe (Hoben) (1700—81). Oberst Jansen er identisk med Oberst ved Kronprinsens Regiment, senere Generallojtnant Frederik Johannsen (1712—83).

gyndte han og at bede, og det med saadan Ydmyghed og derhos Aandens Fyrighed, at Provsten forsikrer, han jkke troer nogen *Theologus* med størere Kraft og Hiertets Oploftelse kan bede, end han den Tiid gjorde, saa at Bønnens Aand teede sig ret besynderlig herrlig og kraftig j ham. Kl. jmellem 4 og 5 Tiirsdag Morgen, da Hr. *Hee* kom til ham, fandt han ham efter 5 Timers roelig Søvn ret munter, derved j samme Andagt og gode Tilstand som Aftenen tilforn. De opbyggede sig med hinanden med Læsning, Samtale og Bøn, og j sær bad *Br.* atter en deylik Bøn, han sluttede med Fader Vor, og da han kom til den anden Bøn, føyede han de Ord til: Ja, min *Iesu!* nu skal jeg snart komme j dit Rige og der evig takke dig for den evige Kiærlighed, du har ladet mig erfare. Til den 5 Bøn føyede han de Ord: Ja du veed alle Ting, du kiænder mit Hierte, at jngen Had eller Bitterhed mod noget Menniske findes derudj, men at jeg af Hiertet forlader alle, ligesom du har forladt mig alle mine Synder¹. Førend han forloed Fængslet, bad han Provsten at tilskrive hands Frue Moder og at tacke hende for al den Omhyggelighed, hun havde baaren for hands Underviisning, hvilken han nu j Nødens Tiid ret havde erfaret Nyttten af. Han havde vel havt j Sinde selv at skrive, men Tiden var ved den hastige *Excecution* bleven ham for kort. Tillige skulde Provsten og takke hands trofaste Hr. Broder og gudfrygtige Frue, hvis kraftige Bønner og Forbønner han sagde j denne Tiid havde været ham til stoer Nytte. Jeg meener og, at dette alle-reede af Provsten er efterkommet, skøndt han, da han lige fra *Excecutionen* kom til mig, var saa træt, at han neppe mægtede at tale. Paa Retter Pladsen beholdt han samme Siæles Kræfter, og efter at Dommen var forkyndet, vel-signede han Kongen og alle tilstædeværende og klæde sig selv af. Provsten erinnrede ham, da han bøyede sit Hoved til Blocken, hvorledes *Iesus* ham til Gode havde lagt sig med Bøn og Kamp paa Ansigtet j *Gethsemane* Hauve, og

¹) Jvfr. Paalidelig Underretning, 1772, S. 81—2.

tilraabte ham derhos: *Iesus*, du Guds Lam, som baer all Verdens Synd, forbarme dig over mig, hvorpaa *Br.* endnu sagde: *Iesu* Blod raaber for min Siæl; og var j det samme *Excecutionen* lykkelig forrettet. Jeg har været noget udførlig j denne Sag, da jeg er forvißet om, Deres Naade tager Deel j den Glæde, vi bør have, naar vi seer, hvorledes *Iesus* hærsker og dog vinder Seyr over Vantroen og Letsindighed ved sit kraftige Ord, derhos og tillige [over] vores Tiiders freye Geister, at der jngen Redning og jngen Fred er at finde udj alle deres Fornufts Slutninger, men alleene j *Iesu* Blod og hands dyrebare Fortieneste. Jeg har bedet *Pr. Hee* at optegne de Veye, Gud har ført *Br.* paa, fra den Tiid, han kom til ham, og indtil han merkede Ordet ret fick Indgang udj hans Siæl. Dette har han og lovet mig, og da *D. Munter* uden al Tvivl udgiver noget om Guds Førelser med *Str.*¹, saa kan det vel være, at *Pr. Hee* ligeleedes resolverer [sig] dertil, hvilket j denne Henseende skulde være mig kiært, paa det en og anden forudfattet Mening derved kunde vorde dempet. Gud og vor Frelsere, som er troefast, styrke og bevare n. Fr. j sine kier(ligheds) Arme; det ønskes hiertel. af p. p.

Kjøbenhavn d. 2 May 1772.

8.

1772 15. August. Provst Jørgen Hee til Gehejmerraadinde Else Söhlenthal.

Høy-Velbaarne

Naadige Frue

Geheime-Conference-Raadinde.

Med ligesaa stor Undseelse, som Tacknemmelighed har ieg af den Dydige og retsindige Frue *Iustice*-Raadinde

¹) Balthasar Münter, Bekehrungsgeschichte des vormaligen Grafen . . . Johann Friederich Struensee, nebst desselben eigenhändiger Nachricht von der Art, wie er zur Aenderung seiner Gesinnungen über die Religion gekommen ist, Kopenhagen 1772.

*Fogh*¹ imodtaget eller rettere at sige maattet imodtage den *genereuse discretion*, som mig af Velbemældte Frue paa Deres Høy Velbaarenheds Vegne ey blot er bleven overleveret, men saa got som paatvungen, da ieg for saadan en Forrettning |: som det behagede Guds Faderlige Raad og Villie at beskikke mig, som et skrøbeligt Redskab og ringe Middel at betiene, paa det at *Christi* Krafft, som gjorde Fremgangen og Udfaldet velsignet og ønskelig, des kiendeligere skulde aabenbares:| hvercken kunde eller buurde vente nogen timelig Belønning, agtende det for min største og herligste Løn at have ved ham, som gjør sine mægtig, nydt den Glæde at see en Siæl bragt tilbage i den Herres Vold, som den tilhører med en uendelig fuldkommen Ret og nu besidder Ham selv til evig uomskifftelig Deel. Imidlertid, da Deres Naade har funden Behag i at yttre sin saa gudelige som Moderlige Glæde og Fornøjelse over min ringe Giernings ved Herrens Naade allene saa velsignede Virkning ved at paa ovenmældte Maade over Fortieneste belønne min haffte Forrettning, saa byder min underdanige Skyldighed mig herved at aflegge for saa u-forskyldt en Gave min lige underdanige Tacksigelse allerydmygst derhos tilkiendegivende, at da mig af den Kiære Frue *Iustice*-Raadinde *Fogh*¹ er forstændiget Deres Høy Velbaarenheds *gracieuse intention*, som havde tænckt at ville i et stykke Arbeid af den tilsente *Summs* Værdj effterlade hos mig og mine et Minde af Deres saa retsindige, som naadige *reflexion* over fornæfnte Forrettning, skal ogsaa saadant af mig blive effterkommet, og Deres Naades høye Navn blive derpaa tegnet, som i øvrigt ey skal forglemmes i mine Bønner at erindre for Ham, som har i forbigangne Tiid og Trængsel saa krafftig styrcket Dennen, at De har ved Hannem, som os elskte, langt overvundet alting, at hand og fremdeeles vil bekræfte Dennen i det indvortes Menniske og lade saa krafftig en Følelse af

¹) Formentlig Anna Fogh, f. Lugge, († 1777), Enke efter Borgmester, Justitsraad Hans Fogh.

Naadens Forvißning og Livsens Haab vedligeholde den Siæle-Roe og Fred, som den trofaste Hyrde *Iesus* har under største Bitterhed af timelig Fristelse ladet Dennem smage, at De ickun bestandig med Glæde maa tæncke paa den salige Samling med Deres forløste Søn der, hvor det, som har været her, har aldrig mindste Sted eller Leilighed til at komme eller være, og det, som virckelig findes, i Evighed aldrig formindskes eller savnes, thi de første, de forgiængelige Ting ere bortviiste evindeligt. Herren opfylde paa Deres Høy-Velbaarenhed dette mit oprigtige Hiertes Ønske og lade samme, som Salven paa *Arons* Hoved nedflød endog i Sømmen af hands Klæder¹, saaledes og med ald Velsignelse nedflyde og udbrede sig hos Deres gudelig sindede hr. Søn og Frue, hvilcke begge min ydmygst *respect*-Formælding her ved under Deres Naades gunstigste Mellemandling fremstilles med uskrømt Forsickring om den underdanige Hengivenhed og *respect*, med hvilcken ieg bestandig henlever

Deres Høy Velbaarenheds
Allerydmygst og lydigste
tiener

Kiøbenh. d. 15. *Augustj*. 1772.

J. Hee.

9.

1772 8. September. Provst Jørgen Hee til Gehejmeraadinde Else Söhlenthal.

Deres Naade
Høy Velbaarne Frue!

At effterkomme effter ald Muelighed Deres Høy Velbaarenheds Befaling mig given i *respectiv* Skrivelse af 1ste *hujus* skulde være mig ligesaa stor Fornøjelse, som ieg i alle Maader anseer det baade i almindelig og særdeles henseende for min allerstørste Skyldighed, men ieg maa herved have den Ære ydmygst at tilmælde, at ieg, som

¹) Psal. 133, 2.

aldrig havde tænckt at gjøre det allerringeste af vores haffte Samtaler bekient for det Almindelige, ikke har holdt nogen ordentlig, saa at tale, Bog derover, thi sant at sige, da ieg i Begyndelsen fick Befaling at gaae til det Sal. Menniske, stod ieg i den faste Forestilling, grundet paa hr. *Commandant von Hobens* egne Ord, at inden 3 Ugers Ende var vel Forhør, Dom og *Execution* færdig, og derfor anseende saa liden en Tiid temmelig Knap og neppe tilstrekke til alt det, ieg agtede at tale til hands Opvækkelse og Opmuntring, naar Sandheden først havde faaet Indgang i Hiertet, de fleeste Gange taleden næsten gandske allene, undtagen naar der enten ved Forespørsel og Randsagning eller anden Omstændighed kunde gives ham Leilighed til at sige noget, som da ikke var vidtløfftigt, men dog saa meget, som var nock for mig til at kiende hands nu værende Forfattning af; Jeg maa og rundt ud bekiende dette, at fra Begyndelsen af var det salige Menniske letteligen ved mindste Anledning bragt ind i Erindringen af sine forrige Omstændigheder saaledes, at Tankerne snarligen adspreedtes fra det fornødne, endskiønt ieg derhos kand give ham det Vidnesbyrd, at hand snart lod sig hente tilbage ved den Vending, ieg strax gjorde med ham til det allervigtigste. Da nu Tiden gick længere hen, end ieg havde af Begyndelsen ventet, og ieg ved Guds Naade saae hands Hierte bragt i den Skick, at det gierne hørte Hyrdens Røst og imodtog med ald Begierlighed det Tilbud af Aandelig Rigdom, som findes i den Herre *Iesu* og hands dyrebare Værdskyld, saa bestod i almindelighed vore Samtaler i Udleggelse af et og andet Skriftens Sprog, som hand havde læst og enten funden besynderlig Trøst og Opmuntring af eller befunden sig særdeles ængstet ved formedelst en Skyld, som hand syntes at finde hos sig lige ved det, hand havde læst, saasom da hand engang havde læst *Pauli* Ord til de *Ebr. 6. Cap. 4. 5. 6. vers*, viiste hand mig ved min Ankomst samme med en slags frygtsom Tilstaaelse, at her var nogle *caractéres*, som hand syntes at

rigtig paŕe paa ham, der havde faaet saa herlig Oplyŕning i sin Ungdom, og dog var affalden, hvorudover ieg deels betydede ham *Pauli* nærmeste Hensigt til de da levende omvente *Iøder*, som ved den nu og da sig yttrende Forfølgelse stode ligesom paa Hæld til at frafalde og kunde da, naar de bleve eenige med de endnu vantroe *Iøder* siges paa nye at Korsfæste *Iesum*, da deres Opreiŕning effter forhen haŕfte klare Kundskab des viŕere agtedes umuelig; Med ham havde det derimod en anden Beskaffenhed, thi det hand havde, som hand idelig med Veemodighed begræd og beklagede, spottet med *Evangelii* Sandheder, var vel højest lastværdig og fordømmelig, men da hand selv tilstod, at hand følede altid Sandheden i Hiertet, saa var Fornægtelsen, ligesom *Petri*, skeet med Ord og Tale, og nu hand, som *Petrus*, bitterligen begræd denne og ald anden Daarlighed, som deraf flød i henseende til et syndig Levnets Førelse, saa saae hand klarligen Aandens kraŕftige Virkning paa hands Hierte, den hand nu ey længere imodstod, men gierne lod sig deraf føre til den Herre, der har, effter *Petri* Ord, kiøbt endog dem, som hannem nægte, og altsaa var hands Opreiŕning ikke allene ey umuelig, men virkelig og kiendelig, hvoraf hand til sin viŕe Trøst saa *Iesu* Ord opfyldt paa sig, som i Anledning af *Disciplernes* Ord, der spuurde: hvo kand da blive salig, svarede: hos Menniskene er det umuelig, men hos Gud ere alle Ting muelige, *Matth.* 19, 25. 26, og Mueligheden bliver da paa Menniskenes Side formedelst Troen, thi alleting ere den muelige, som troer, *Marc.* 9, 22. Dermed var hand trøstet og roelig. Hands Samtaler med mig alle de Gange, ieg var hos ham |: som ieg har regnet effter at have været 34 Gange, da det gick hen paa den tiende Uge, og ieg i de første Uger var hos ham 4 Gange, siden formedelst de mange Embeds Forretninger 3 Gange hver Uge, og til sidst en eller 2 Gange om Dagen :|, bestode bestandig baade i en hjerterørende Bekiendelse og Fortrydelse over

alle hands begangne Daarligheder, men derhos i en forunderlig stor Fortrøstning paa sin Frelser og Forvißning om at have funden Naade og Forløbning formedelst hands Blod, som er Syndernes Forladelse, der gjorde ham altid rolig imod hands Fraskillelse, omendskiønt en og anden Menniskelig Svaghed yttrede sig i henseende til Lyst til Livet, dog ey paa anden Grund, end hands Siæl derved tillige kunde blive i *Iesu* Samfund, uden hvilcken at leve var ham at døe, men i den at døe agtede hand for sin største Baade. Forunderligt var det mig ellers at høre af hands egen Mund, og tillige blev af mig anseet som den kiendeligste Prøve, at den barmhiertige Frelser ick vilde slippe ham, førend hand fick ham i sin Vold igien, nemlig dette, at hand sagde mig, at naar hand Dagen igiennem havde tillige med de andre forvildede Siæle væltet sig af en verdslig Lyst i den anden, hand dog ikke, naar hand lagde sig til Sengs, kunde have Roe for Naadens Tugtelse, for hvilcke hand endelig maatte give effter og til sidst sige: Nu, min Gud, du skal dog engang rive mig løß af diße Strikker, hvilket ogsaa skeede; Herren den almægtige Befriere være derfor evig Ære og Priiß. Endnu vil ieg anføre en Omstændighed, som ieg gierne her vil yttre for Deres Høy Velbaarenhed og Kiere Børn, nemlig, at i den Bøn, hand bad om morgenen den Dag, hand skulde døe, indryckte hand, før hand kom til Slutningen deraf, dette, at, da Gud vidste, hand havde hafft en bestandig Fiende i en viß Mand, som hand næfnte, og ieg her allene betegner med det Bogstav R¹, saa var det nu aldeles langt fra hands Sind at bære mindste Had og Vreede til ham, men hand ynkedes over hands arme Siæl, som Herren selv vidste at være i den jammerligste Tilstand, hvorfor hand inderligen bad den forbarmende Frelser, at hands Blods udøselse

¹) Formentlig Schack Carl Rigsgreve Rantzau (1717—89), der spillede en vigtig Rolle i Sammensværgelsen mod Struensee.

maatte tiene denne elendige Siæl til Opvækkelse og Rørelse, at hand maatte frelses, hvilket ieg med megen Glæde optog som et levende Beviis paa en uskrømtet Omvendelse og saadan en Troe, der yttre sig i en saadan Kierlighed til sine Fiender, som sigter til deres ævige Vel. Dette haver ieg i det lidet Skrifft, ieg har udgivet om denne Salige Siæls Forhold i Fængslet indtil sidste Tiime, icke villet røre ved, thi hviß ieg havde ladet Personen være aldeles unævnt, maatte man snarest være falden paa saadan en Gißning, som kunde have bragt det Salige Menniske effter hands Død i saadan Mißtancke, som hand ej fortiente, og at sette enten et Bogstav eller det heele Navn lod sig endnu mindre gjøre. Deres Høy Velbaarenhed gietter vel ellers Manden, som vist trænger til denne og fleeres endnu levende Guds Børns Forbøn. Imidlertid er ieg viß paa, at denne *anecdote* bliver hos Dennem og kiere *Famille* alleene. Andre *particulieres* omstændigheder hands egen Sag for Gud angaaende blottede hand vel for mig i ald Fortrolighed, men de samme forblive evindelig imellem den Aldvidende Gud, hannem og mig. Her har Deres Naade for saa vidt alt, hvad ieg har kundet af saa mange Samtaler erindre i sær, som ogsaa kand være Deres gudelige og for Deres nu salige Søns Siæl reedelig bekymrede Sind til des større Tilfredsstillelse og Fyldestgiørelse, da De, Herrens Navn være derfor velsignet i ald Evighed, i Betragtning af alt anførte med fuldkommen god Grund kand sige som hin Fader: Denne min Søn var død og er bleven levende igien¹, hand var tabt og er funden igjen, ja De skal engang med Glæde finde og faune ham for Lammets Throne, lofsiungende og priisende den Frelser, som effter at have draget ham til sig, beholder ham evindelig hos sig, hvilcken salige Fortrøstning den trofaste Gud gjøre idelig meer og meere levende i Deres og Kiere Børns

¹) Luk. 15, 32.

Hierter, hvilcke ieg tillige med deres dyrebare og i *Christo* udvaldte Frue Moder i mine inderlige Bønner overleverer i den fromme Hyrdes *Iesu* Arme, næst min ydmygste *respect* Formælding med optænckeligste *soumission* stedse henlevende

Deres Høy Velbaarenheds

Naadige Frues

Allerydmygste og

lydigste tiener

J. Hee.

Kiøbenh. d. 8. *Septbr.* 1772.